

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Enhver Sit

Ugeblad
for
Politik og Kristendom.

Redigeret af Henning Jensen og Kristensen-Randers.

№ 25. | Torsdag den 21. Juni 1888. | 3. Aarg.

Indhold: Politiske Breve — Indtryk fra Udstillingen. — Skrøbeligheder hos Politikere. — Frem, Bondemand, frem! — Almueskolens Ordning. — Tre russiske Folkeviser. — Meddelelser. — Bekjendtg.

Politiske Breve.

XI.

Det er Justitsminister Nellemanns Grundlovstale, der skulde være Gjenstand for dette Brev. Jeg tillod mig at bemærke, at Manden var bedre end Talen. Hr. Nellemann danner herved en Undtagelse fra den almindelige Regel. I Reglen er nemlig Talen bedre end Manden.

Nu skal det villig indrømmes, at under de nuværende Forhold maa en Ministers Tale for Grundloven næsten med Nødvendighed blive slet, hvis Ministeren ikke er en ualmindelig stor og overlegen Personlighed. Og dette er Hr. Nellemann ikke. Han er en dygtig Jurist og i visse Retninger en human Mand; et klart Hoved, og vistnok et godt Hjerte. Men Hr. Nellemann er ingen stor Aand. Havde han været det, saa havde han forsmaaet alle de juridiske Spidsfindigheder, hvormed Højres Prokuratorer og aandløse Bladskrivere bevise, at de Tilstande, hvorunder vi leve, ere grundlovsmæssige. Han havde rask hugget igjennem alt dette almindelige Højre-Vrøvl, gjort opmærksom paa, at Grundloven af 1866 i og for sig er meningsløs saasnart en politisk Konflikt opstaar, og fuldtud paataget sig Medansvaret for at have løst Konflikten ved at sprænge Grundloven. Og havde han saa tilføjet, at han havde gjort det, fordi det efter hans Overbevisning var nødvendigt og gavnligt, saa vilde vistnok ingen, der gjør sig Umage for at opfatte Hr. Nellemann retfærdigt, have tvivlet om, at han var fuldt overbevist om Sandheden af det han sagde. Og der er ingen Tvivl om, at en saadan Udtalelse vilde have mødt Sympathi hos alle de Højre- og Venstremænd, som stræber efter at se klart og sandt i vore politiske Forhold.

Men nu blev Hr. Nellemans Tale kun et af de sædvanlige juridiske Indlæg for, hvor fortræffelig Grundloven er, og hvilket grundlovstro Parti Højre er, og det blev endda et daarligt Indlæg. Dette er imidlertid snarest til Ros for Justitsministeren. Thi den Mand, der kun kan levere et daarligt Indlæg for en slet Sag, er aabenbart en bedre Mand end den, der kan levere et godt.

Hr. Nellemann gjør opmærksom paa, at det har ikke været Grundlovens Mening at gjøre Kongemagten til et tomt Skin. Han siger herom: „Det er ikke Grundlovens Mening, at Rigsdagen skal regjere med Kongens Samtykke, frit eller aftvunget. Men det er Meningen, at Kongen skal regjere med Rigsdagens Samtykke i de Retninger, hvori dette forlanges af Forfatningen.“ Som en Følge heraf mener Hr. Nellemann, at Kongemagten er bleven mere indskrænket ved Grundloven af 1866, end ved Grundloven af 1849. Denne Udtalelse af ham har vakt almindelig Forbauselse. — Man har hidtil antaget, at Friheden blev indskrænket 1866, men nu kommer Hr. Nellemann og fortæller, at det var i Grunden Kongemagten, der blev mere indskrænket. Det er nu en Selvfølge, at naar en saa dygtig Mand som Justitsministeren siger noget, saa er der en Mening deri, og det gaar slet ikke an, som adskillige Venstreblade har prøvet paa, at gjøre det til lutter Vrøvl.

Hr. Nellemanns Tankegang er den: Efter Grundloven af 1849 var der egentlig kun et Thing, nemlig Folkethinget. Valgmaaden til Landsthinget var en saadan, at det ikke godt kunde komme i Modstrid med Folkethinget. Efter Grundloven af 1866 er der derimod et virkeligt Tokammersystem. Landsthinget har faaet en selvstændig Stilling overfor Folkethinget. Og nu mener Hr. Nellemann, at det er lettere for

Kongen, der er den egentlige Leder af Statsstyrelsen, at faa Bugt med et Ting, end med to. Var det kommet til en politisk Konflikt under den gamle Grundlov, kunde Kongen altsaa lettere have sat sig ud over Rigsdagens Mening, end han nu kan. Og Hr. Nellemann gjør i den Henseende opmærksom paa, at Frederik den 7de en Tid opretholdt et Ministerium til Trods for et Mistillidsvotum af begge Rigsdagens Thing. Han mener, at dette vilde være umuligt nu. Efter den nuværende Grundlov vil det være næsten umuligt for Kongemagten at opretholde et Ministerium imod begge Things Vilje, og derfor er Kongemagten bleven mere indskrænket ved Grundloven af 1866.

Det er ikke vanskeligt at se, at naar man gaar ud fra Hr. N.s Tankegang, at Kongemagten er Nr. 1 og Rigsdagen Nr. 2, saa er der en hel Del Sandhed i hans Betragtning af, at Kongemagten er bleven mere indskrænket efter 1866 end før. Før stod nemlig Kongemagten kun overfor et Thing, der var udsprungen af Befolkningen brede Lag. Nu staar den ikke alene overfor dette folkevalgte Thing, men ogsaa overfor Landsthinget der repræsenterer det, som Hr. N. kalder „de konservative Interesser", men som med et mere sandt Udtryk kaldes Pengesækken og det store Hartkorn. Og det er sikkert nok, at den Konge, der vil prøve paa at gaa baade imod den store Befolkning og imod Pengesækken og Godsejerne, han vil efter al Sandsynlighed ikke blive gammel paa Tronen. Den Magt, der altsaa kom frem 1866, og bidrog til at indskrænke Kongemagten, var Godsejerne. Det var ikke Kongemagten, der vandt noget ved Grundlovsforandringen, men det var Godsejerne. Men da Kongemagten og Godsejerne siden den Tid har levet i en ret venlig Forstaaelse, og Godsejerne har støttet Kongemagten, saa kan det for os se ud, som om det var Kongemagten, der var bleven udvidet.

Men det er nu det store Spørgsmaal, om man saaledes uden videre kan gaa ud fra, at Kongemagten efter Grundloven er Nr. 1 paa alle Statslivets Omraader. At den er Nr. 1 i alt hvad der angaar den udøvende Magt, derom er der ingen Tvivl. Men at Kongemagten ogsaa paa Lovgivningens Omraader er Nr. 1, efter Grundloven, det kan paa ingen Maade indrømmes. Rigsdagen *vedtager* og Kongen *stadfæster* Lovene. Det er aabenbart, at den Myndighed, der vedtager Lovene, har en langt betydeligere Indflydelse paa, baade hvilke Love der skal vedtages og hvad Form disse skal have, end den Myndighed, der stadfæster dem. Det er ikke Kongemagten, men Rigsdagen, der kommer til at afgjøre, i hvilken Retning Lovgivningen skal gaa. — Ganske vist kan Kongen nægte at stadfæste en Lov, men denne Ret vil der saagodtsom aldrig blive gjort Brug af.

Det er derfor klart nok, at jo mere ensartet Rigsdagen er, desto mere indskrænket vil Kongemagtens Indflydelse paa den egentlige Lovgivning blive. Kongen maa enten stadfæste de Love Rigsdagen vedtager, eller gjøre aabenbart Statskup. Jo mere uensartet Rigsdagens Sammensætning derimod er, desto mere Indflydelse kan Kongemagten faa paa Lovgivningen, ved at kaste sit Lod i Vægtskaalen, snart til Gunst for den ene, snart for den anden af Rigsdagens forskjellige Dele. — Betragter man Sagen ganske theoretisk, saa kan Hr. N. have Ret i, at Kongemagten blev mere indskrænket ved Grundloven af 1866 end ved den af 1849, thi det er vanskeligere for Kongemagten at modsætte sig de Love, der ere udsprungne ved Samarbejdet mellem to forskjelligartede Thing end de, der ere udsprungne ved Samarbejde mellem to nogenlunde ensartede Thing. Men betragter man Sagen fra et rent praktisk Standpunkt, saa vil Kongemagten komme til at spille en større Rolle, naar Rigsdagens Afdelinger ere af en uensartet Sammensætning. Kongemagten vil nemlig i saa Fald kunne følge den gamle Regel: Del og hersk. Den vil være i Stand til at give den ene af Rigsdagens Afdelinger Forrangen for den anden, ved særlig at støtte sig til den. Kongemagten hos os kan saaledes dels støtte sig til Folkethinget, og saa faar det Overmagten, dels til Landsthinget, og saa bliver det Nr. 1. Grundloven af 1866 muliggjorde baade en aristokratisk og en demokratisk Udvikling, eftersom Kongemagten støttede sig til Landsthing eller Folkething. Praktisk set var det saaledes i Virkeligheden Kongemagten, der vandt ved Forfatningens Forandring 1866. Lad os sætte, at Kongemagten havde støttet sig til Folkethinget. Saa havde Landsthingets Stilling været endnu ynkeligere end Folkethingets er nu. Men dette, at Kongemagten er i Stand til i det praktiske Liv at benytte det ene Thing mod det andet, det giver den en overmaade gunstig Stilling. Det staar ikke hverken i Folkethingets eller Landsthingets Magt at benytte sig af Kongemagten. Det beror ganske paa Kongens Perlighed, hvilket af Thingene han vil kaste sin Kjærlighed paa. Og det han kaster sin Kjærlighed paa, bliver derved i Stand til at sætte det andet ud af Spillet. — Naar Hr. Nellemann derfor siger, at Kongemagtens Stilling var mere ledende efter Grundloven af 1849, end efter den af 1866, saa er dette ikke rigtigt. Efter Grundloven af 1849 maatte Kongemagten enten bøje sig for Rigsdagen eller gjøre Statskup. Men efter Grundloven af 1866 kan Kongemagten, uden at gjøre aabenbart Statskup, regere enten med Folkethinget eller Landsthinget. Men regjerer han kun med det ene af Thingene, saa er alligevel Forfatningen brudt. Thi efter Grundloven skal han regjere med hele Rigsdagen.

Dette er den uhyre Selvmodsigelse ved Forfatningen af 1866. Den lovgivende Magt er hos Kongen og Rigsdagen. Men Rigsdagen bestaar af to Afdelinger, saaledes sammensatte, saa de nødvendigvis maa komme i Haarene paa hinanden. Under denne Kamp kan Kongemagten snart regjere med det ene Thing, snart med det andet. Efter Forfatningen skal den regjere med begge Thing, men i Praksis vil den kun komme til at regjere med et Thing. Men en Forfatning, der er saaledes indrettet, at der *skal* regjeres med *to* Thing, men praktisk kun *kan* regjeres med *et*, — der er saa vanvittig, saa man skulde undre sig

over, at den nogensinde kunde opkomme i en menneskelig Hjerne. — Der er ikke synderlig Mening i en Forfatning, der sætter en Konge og en uensartet Rigsdag overfor hinanden. Enden paa en saadan Tilstand vil blive den, at enten bliver Kongemagten en Skygge eller ogsaa gjør han Statskup. Men en Forfatning, der sætter Kongemagten overfor to ensartede lovgivende Forsamlinger, den maa føre til politiske Daarekiste-Tilstande.

Nu mener rigtignok Justitsministeren, at vi kan ride de politiske Storme af paa § 25. Det er, siger han, en Sikkerhedsventil, der forhindrer Maskinen i at springe, og han undrer sig over, at Oppositionen er saa vred paa den Paragraf. Dette er maaske ogsaa i Virkeligheden dumt af Oppositionen, da den Paragraf i sin Tid vil kunne benyttes med endnu større Virkning af en Folkethingsregjering, end nu af en Landsthingsregjering, og der er ingen Tvivl om, at Venstremændene i saa Fald vil blive ligesaa begejstrede for § 25, som Højremændene nu er. Men ligesom en Dampkjedel, der kun bestod af Sikkerhedventil og slet ikke andet, vilde være en højst mærkværdig Dampkjedel, saaledes er det ogsaa en højst mærkværdig Forfatning, hvor den Paragraf, der giver en Slags Ret til at bryde Forfatningen, er den eneste, der faar Betydning i det praktiske politiske Liv. — Og efter alle Solemærker at dømme, saa er det det der vil ske i Fremtiden. Den Kamp, der nu føres mellem Folkething og Landsthing, vil aldrig høre op saalænge der er et Folkething og et Landsthing. Den kan føres voldsomt eller den kan føres forholdsvis fredeligt, men den vil aldrig standse. Snart er Landsthinget ovenpaa, snart Folkethinget. Det Thing, som er ovenpaa, løfter § 25 til Skyerne, det som ligger under, forbander den ned i det dybeste Helvede. Men hvis § 25 var et Menneske, saa vilde den sige: Det er mig, der er Grundlov i Danmark.

Det skulde Justitsministeren have gjort opmærksom paa i sin Grundlovstale, hvor underligt det var, at den Paragraf, der gav en Slags Ret til at bryde Grundloven, nu var bleven den egentlige Grundlov.

Og saa skulde han have gjort Højremændene opmærksom paa, at nu var det dem, der var glade ved den Paragraf, men om et Aar var det maaske Venstremændene, der sang Lovsange for den.

Indtryk fra Udstillingen.

Det er *Arbejde*, vi denne Gang ønsker at se. Vi gaar samme Vej som før, til højre om Hovedbygningen over Broen over Ny Stormgade til Maskinhallen. Ved Indtrædelsen møder os en Surren og Brummen af Drivremmme og Hjul, af hvilke nogle gjør over 1000 Omdrejninger i Minuttet. Utallige Stempelstænger er i Bevægelse. Det er Dampen, som driver det hele — denne Jordens mægtigste Arbejdskraft, der daglig ad Jærnveje og over Have flytter Millioner af Centner fra og til de forskjelligste Steder paa vor Klode. Der gives paa Industriens Omraade næsten ikke det Arbejde, som ikke kan udføres ved Hjælp af Damp, selv paa Landbrugets Omraade har man begyndt at tage den i Tjeneste. Lad os et Øjeblik se paa dens Præstationer.

Straks indenfor Indgangen standse vi ved Brødrene Cloettas Chokoladefabrik og betragter de forskjellige arbejdende Maskiner, i hvilke Raastoffet (Kakaoen) undergaar forskjellige Forvandlinger. Ved Disken falbydes dejlig varm Chokolade, og det kan man nok trænge til i denne Juni-Kulde. Vi lader den smage os vel og betaler den desuden med 15 Øre. Med Kop koster den 25, men vi kan ikke faa Koppen med, da der indtil nu er solgt ca. 30,000, og man i Øjeblikket ikke kan undvære flere. Vi gaar videre forbi forskjellige arbejdende Maskiner, der dog i Øjeblikket ikke udfører andet end deres egen Bevægelse. Endelig standser vi ved Handskemager Larsens Værksted omtrent midt i Hallen. 4 flinke Syersker sidder hver ved deres Maskine og syer Handsker. Et Par Handsker syes i 20 Minuter. Det gaar med en Sikkerhed og Nøjagtighed, som vækker Beundring, især naar man kun ser det sjælden. Den levende og mekaniske Kraft, Maskinen og Haanden, er her paa det nøjeste afpassede efter hinanden. Hvor den ene slipper, tager den anden fat, og under den Hurtighed og Akkuratesse, hvormed det hele foregaar, kan man næsten ikke skjælne den ene Kraft fra den anden. Fabriken, der er beliggende i Nørregade, beskjæftiger daglig ca. 300 Arbejdere. De fire Symaskiner, samt 3 til, hvorpaa der syes Straahatte, modtager alle deres Drivkraft fra en lille Gasmaskine paa $^1/_2$ Hestes Kraft. I Nærheden heraf er opstillet forskjellige Væverstole. Paa en af disse, der er meget kunstigt indrettet, væves det fineste Damask. Den drives ikke ved Damp. Skytten farer frem og tilbage ved at Væveren giver et Ryk i en Snor. Arbejdet gaar derfor langt hurtigere, end hvor Skytten skal gribes og føres igjennem med Haanden, hvad man endnu kan se flere Steder paa Landet. Ved de Væverstole, der arbejder ved Dampkraft, farer Skytten ved Driverens Slag med Lynets Hurtighed fra den ene Side til den anden, og Mekanismen standser kun, naar der skal lægges en ny Spole ind. Der væves 5 Alen Tøj i Timen. Det er interessant at se, men Væveren maa vist omsider blive døv af Mekanismens Klapren. Vi gaar videre forbi Alfred Jakobsens litografiske Etablissement, hvor vi for 50 Øre kjøber et stort og godt udført Billede af hele Udstillingen med dens Omgivelser, saaledes som det altsammen kan ses fra Frue Kirkes Taarn. Naar vi rejser fra Byen, tager vi dette Billede med os, for dog at have en synlig Erindring om „den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunst-Udstilling 1888“. Vi vender tilbage og lægger i Forbigaaende Mærke til en Mængde forskjellige Maskiner, bl. a. en Hakkemaskine med 7 Knive, under hvilke Hakkeblokken uafbrudt drejer sig rundt, og hvor Kjødet mere synes at skulle klemmes end hakkes. Omsider staar vi ved Udgangen igjen. Vi hører intet uden Surren og Brummen fra

Drivremme og Hjul. Det er de mekaniske Kolosser, der klage sig under Dampkraftens Tryk. Vi beundre Menneskenes Værk. Vi bøjer os ærbødigst for Aandens Snille og Haandens Flid. Savary, Newcomen, James Watt,*) og hvad alle I andre nu hedder, vi hilser Eder ærbødigst. Dersom I kunde rejse Eder af Gravene, da vilde I med undrende Velbehag være Vidne til de Frugter, som Eders Spekulationer og Anstrængelser har baaret i Løbet af et Aarhundrede.

Vi vender tilbage over Broen ad den nærmeste Indgang til Længdehallen, hvor Orgelets Toner bruser os imøde i det mægtige Rum, og hvor vi hurtig forsvinder i den brogede Mængde af Gjenstande og skuelystne Mennesker.

N. J. Nørlund.

Skrøbeligheder hos Politikere.

I.

I det her i Bladet omtalte Skuespil af Arne Garborg, „Uforsonlige“, er der en Mængde Steder, som paa en slaaende Maade revser Skrøbelighederne hos mange Politikere. Der er saaledes et Sted, hvor to Journalister taler om Venstreføreren, Advokat Hoffmann. Den ene siger: „Politiker er han! Jeg tror ikke, at jeg nogen Sinde har hørt den Mand sige: *Aldrig*. Han binder sig ikke. Han holder sig sine Udveje fri. — Han siger: *For Tiden*. Eller naar det kommer højt siger han: *I en for os overskuelig Fremtid* —. En ny Situation kan gjøre Mænd og Ideer, som vi nu bekæmpe, til vore Mænd og vore Ideer. Som Talleyrand sagde: Man skal ikke kalde en Mand en Rakker, da man jo naarsomhelst kan blive nødt til at kalde ham Kollega.“

Det er nu meget sandt, at det er en daarlig Mand og en daarlig Politiker, som aldrig tør sige: Aldrig. Han kan maaske være en meget „fin“ Politiker, men han er ikke til at stole paa. Noget maa der være, om hvilket enhver Politiker siger: Det gaar jeg *aldrig* med til. Men paa den anden Side skal man dog heller ikke være for flot med det Ord. Thi det kan komme til at binde, der hvor man helst bør staa fri. Omstændighederne kan forme sig saadan, saa det som man til en Tid mente at være godt og rigtigt, i Virkeligheden viser sig som galt og skadeligt, under de givne Forhold. Det lyder saa rask rigtigt tit at sige: Aldrig! og Folk synes godt om det. „Det er en Pokkers Karl“, tænker Folk, „ham løber de ikke med.“ Og saa kom der maaske en Tid, da han gik bort fra sit: „Aldrig“ alligevel, og da det var rigtigt at han gjorde det. Og saa, i Stedet for ærligt og oprigtigt at tilstaa, at han havde lovet mere end han kunde holde, og fandt det forsvarligt at holde, — saa søgte han at liste sig fra det, at bilde Folk ind, at han stod ved sit „aldrig“ endnu, men at dette var noget helt andet o. s. v. — Den som bruger det Ord altfor tit, udsætter sig let for, enten at komme til at handle mod sin Overbevisning, fordi han ikke vil bryde sit Ord, eller at finde paa en hel Mængde Udflugter, for at besmykke sin forandrede Optræden.

Hvis de norske Politikere aldrig siger aldrig, saa er de i den Henseende meget snedigere end vi danske Politikere. Thi vi har sagt „aldrig“ engang imellem til noget, som vi hellere skulde have ladet være med: Aldrig Forhandling med dette Ministerium, aldrig en Finanslov til dette Ministerium. Lad os nu være saa ærlige at tilstaa, at det skulde vi ikke have sagt, for vi har ikke kunnet holde det, og det vilde have været dumt at holde det. Men er vi saaledes i en vis Henseende ikke saa snedige, som de norske, saa overgaar vi dem muligvis i en anden Retning. Vi har en betydelig Færdighed i at kunne sno os i en snæver Vending, og faa Folk til at tro, at vi er ligesaa uforanderlige som Bjergene.

Man skal altsaa *sjældent* sige: Aldrig. Men naar man siger det, skal man holde det. Naar en Politiker f. Eks. siger: „Jeg godkjender aldrig Gendarmerne og Kjøbenhavns Befæstning“, saa skal han holde det.

II.

I samme Bog siger Journalisten Henning et Sted: „Læg Mærke til —: Naar en Mand kaster den gamle, lurvede Venstrehat, og den luvslidte Venstrefrakke og begynder at bruge Neglebørste, og siger „Hans Majestæt“ i Stedet for „Hans Madsen“, og „Hans Excellence“ i Stedet for „den gamle Nathue“, og taler om, at han har set ind bag Kulisserne, — da skal De ikke stole paa ham. Da er han bidt.“

Det er en af de morsomste Repliker jeg nogen Sinde har læst i et Skuespil. Man bliver ved med at læse den lige til man kan den udenad. Det med den gamle, lurvede Hat, og den luvslidte Frakke og Neglebørsten, passer nu forøvrigt ikke paa danske Forhold. Mange Venstremænd her er fuldkommen ulastelige i deres Paaklædning, uden at derfor nogen mistænker dem for at være „bidt“. Der er vel heller ingen Grund til at lægge sit Venstresind for Dagen ved en lurvet Paaklædning, naar Folk har Raad til at være pænt klædt.

Den Maade, hvorpaa man benævner Kongerne, passer bedre. Selv om Venstremænd her til Lands ikke bruger det upassende Udtryk, som synes at være Skik og Brug blandt norske Meningsfæller, saa er det dog sikkert nok, at der kan drages adskillige Slutninger af de Tilægsord man bruger, naar man omtaler Landets Overhoved. En almindelig Venstremand vil i daglig Tale kun bruge Benævnelsen: Kongen. Ved højtideligere Lejligheder: Landets Konge, eller Danmarks Konge. Han *kan* ved meget højtidelige Lejligheder sig: Hans Majestæt Kongen. Men bruger han alene det Udtryk: Hans Majestæt, — saa er han rimeligvis „bidt“. Og siger han: Hans Majestæt, vor

*) Opfindere af Dampmaskiner.

allernaadigste Konge, — saa er det ikke tilraadeligt for Venstremænd at stemme paa ham.

Forholdet til Ministrene er ogsaa et ganske godt Barometer. Ingen falder ganske vist paa, at kalde vore Ministre for „gamle Nathuer". De er, — desværre! — alt andet. — Men der er alligevel mange Venstremænd, der har en vis Skrøbelighed for Ministre. Ingen af os kan maaske sige sig ganske fri. Naar L. Dinesen i Folkethingssalen staar og taler med Estrup, som en Mand med sin Næste, saa føler vi stakkels Venstremænd os dog maaske undertiden som fattig Per Eriksen. — Hvad en ung Piges Smil er for den begejstrede Yngling, det er en Ministers Smil for mangen Politiker.

III.

Journalist Henning er forlovet med en ung Pige, Sofie. Da Henning begynder at vakle, mærker hun strax Uraad. Hun opdager det ved, at han begynder at tale saameget om „Klogskab". „Uf!" siger hun, „hvor det Ord er mig modbydeligt." Og da H. gjør hende opmærksom paa, at der skal tages Hensyn til saamange, hvoraf nogle vil have et, og andre vil have det stik modsatte, saa man er nødt til at „fire og lempe," — saa svarer hun: „Det er det, som er saa daarligt synes jeg, at naar I vil have en Ting frem, og saa mærker at Folk er imod det, saa slutter I med det, i Stedet for at da skulde I vel rigtig tage fat." Herpaa svarer saa H.: „Det er naturligvis meget gildere at staa og holde frem Ideen, og være Helt, og gaa under. Men der maa nu være nogen, som i sit Ansigts Sved lemper Ideerne ind i Livet ogsaa."

Ulykken ved Henning er imidlertid den, at han har selv staaet og „holdt frem Ideen, og været Helt", men han har ikke havt Mod til „at gaa under" for Ideens Skyld, men foretrækker, da det kommer til Stykket, at svømme ovenpaa med „Klogskaben" og lade Ideen gaa tilbunds. Eller han vil, som han siger, „lempe Ideen ind i Livet i sit Ansigts Sved." Sagen er den, at med alle sine gode Sider, saa er Journalist Henning ingen rigtig ærlig Mand mod sig selv, og derfor heller ikke ærlig mod Sofie, sin Kjæreste. I Stedet for at tilstaa ligefrem, at Grunden til at han drejer af, det er den, at han ikke har Mod til at sulte og lide Nød for Ideens Skyld, saa trøster han sig med, at nu skal han til i sit Ansigt Sved, „at lempe Ideen ind i Livet." Og saa bilder han sig ind, at dette er i Grunden meget større end at staa og holde Ideen frem og være Helt. Og dette er der nogen Sandhed i. Thi den der bare staar og holder Ideen frem — paa en Talerstol, han *er* ikke Helt, hvormeget han i uvidende og godtroende Folks Øjne kan *synes* at være Helt. Han er i Virkeligheden kun en tom Tønde, og hans Tomhed vil engang blive aabenbar. Kun den som *gaar under for Ideens Skyld* er virkelig Helt. Men den Slags Folk er sjældne, — maaske allersjældnest blandt Politikerne. Derimod finder man ikke faa, der staar og „holder Ideen frem", — paa Talerstolene og i Rigsdagssalene. Men dersom man vilde spørge os: Vil Du gaa under for den Idé? — saa vilde vi maaske nok liste af, den ene efter den anden. Politikerne af første Rang, det er dem der holder Ideen frem, og gaar under for den. Men idet de gaar under, saa er Ideen bleven hundredefold stærkere. Politikerne af anden Rang, det er dem der peger paa Ideen, men ærligt tilstaar, at de ikke har Mod til at gaa under for den. Politikerne af tredie — og nederste — Rang, det er dem, der holder Ideen frem, giver Folk det Indtryk, at med den vil de staa og falde, — og naar de saa skal til at falde med den, saa gaar de ned og tager en Bøf med en Bajer. Og næste Dag staar de saa igjen og „holder Ideen frem".

Slutningen af Arne Garborgs Skuespil er overordentlig rørende. Thi da Sofie har faaet at vide, at Henning er valgt til Redaktør af det Blad, der skal støtte Regjeringen, og da hun er sønderknust over denne Efterretning, saa siger *han*: „Kanske Du ikke rigtig . . . tror mig?" Derpaa svarer *hun* i voldsom Graad: „Jeg holder af Dig! Jeg holder af Dig!"

Der er en Kjærlighed, der skjuler Syndernes Mangfoldighed.

Frem, Bondemand, frem!

Af *J. P. Kristensen-Randers.*

I.

Naar man kan slaa to Fluer med ét Smæk, ser jeg ingen Grund til at nøjes med at slaa kun den ene. Under det kjendte Opraab, jeg har brugt som Overskift vil jeg først gribe Lejligheden til at lægge et godt Ord ind hos Danmarks Bønder, særlig dem der samles i Ungdomforeningerne, for „*Historisk Maanedskrift,*" som udgives af Askovlærere og Valgmenighedspræsten Fr. Nygaard, og dernæst vil jeg byde ind paa mine egne Tanker om Kaldet til vor Tids Bønder.

I November-December Hæftet af nævnte Tidsskrift findes en Afhandling af *L. Schrøder;* dens Hovedindhold har Ærende til Ungdommen paa Landet og findes i Korthed i det følgende:

1871 kom en ung dansk Mand hjem lige fra Frankrig; som frivillig i den franske Hær havde han deltaget i den fransk-tyske Krig. Det var ikke noget lysteligt at høre ham tale om de Samfundslag, der var fremme i Frankrigs offentlige Liv. Sit Haab om Frankrigs Fremtid maatte han knytte til Landboerne. Under en Artillerikamp mellem Franske og Tyskere havde han set en Mand pløje paa en Mark midt imellem de kæmpende og udsat for at rammes af Kuglerne. Daglønnen skulde tjenes, selv om det var midt paa Krigsskuepladsen. Dette vidnede om stor Sløvhed. Men sovende Mennesker kan have Kræfter; Det gjælder kun om, at en god Vækkelse faar Tag i dem. Naar de vaagne opfører sig saaledes, at de svækker Haabet om deres Folks Fremtid, da er det

en Trøst, at der er nogle, som sover; i dem gjemmes „Folkets slumrende Kraft og Vid".

En anden Mand, der i Fjor Sommer havde boet i Frankrig, dels i Paris, dels paa Landet, rejste der fra med et overordentlig daarligt Indtryk af den franske Hovedstad. Alt drejede sig om at tjene Penge. De, der havde Magten, tænkte for det meste kun paa at mele deres egen Kage. Hvem der i Republiken saa en god Regeringsform, kunde kun rejse Klage mod Frankrig fordi det ved *sin* Republik havde bragt denne Regeringsform i Vanry. Ogsaa de, hvis Kald er Forkyndelsen af Livets Idealer, var smittede af Guldtørsten. Franske Kunstnere i stort Tal gav Kunstens Love en god Dag og rettede sig efter Amerikanernes Smag for Afsætningens Skyld. Men kom man ud paa Landet, var det, som man kom imellem en anden Slags Mennesker. Den omtalte rejsende havde ligesom den danske frivillige faaet den Tro, at der var Kræfter i dem, og at der en Gang kunde komme noget ud af dem.

De franske Retssager, som for nogen Tid siden gjorde Opsigt hele Verden over, viser i samme Retning som det meddelte. Det er utvivlsomt, at den Daarlighed, der aad om sig som Kræft i Napoleon d. 3.s Dage, fremdeles hænger i det franske Samfundslegeme. At højtstillede Embedsmænd har handlet letsindigt og uærligt med Æreslegionens Orden, lader sig nok ikke nægte. Hvor vidt strækker Skaden sig? Kommer Frankrig i Krig, vil det da ikke kunne frygte for, at det har Forrædere i selve Generalstaben? I Europa har man længe ventet en Verdenskrig mellem Rusland-Frankrig paa den ene Side og Tyskland-Østerrig paa den anden Side. Nu tvivler man paa, at Krigen kommer for det første. En Forbundsfælle af den Slags, som Rusland kan faa i Frankrig, gavner ikke synderligt. Det kan jo være tiltalende nok for de franske Forretningsmænd, om de kan slippe over Verdensudstillingen i Hundredaaret for Revolutionens Udbrud, før de faar Krig. Men det er trangt at Grunden skal være det vaagne Frankrigs Fordærvelse, og at det kun er det sovende Frankrig, som Fremtidshaabet maa støtte sig til.

Før jeg gaar videre med Gjengivelsen af Schrøders Afhandling, falder det mig naturligt at indskyde en Udtalelse af en Franskmand. I Januarhæftet af „Tilskueren" for 1885 stod der i et Brev fra Paris af Kritikeren *Poul Bourget*. Som bekjendt er der en Mængde franske Forfattere, hvis Tegninger af fransk Liv just ikke gjør Frankrig tiltrækkende for retskafne Mennesker. Og Talen er her om Skribenter, der netop gjør sig til af, at de bygger paa Iagttagelsen af den nøgne Virkelighed. Kritiken gjør nu den Bemærkning, „at ingen blandt Romanforfatterne af den iagttagende Skole nøjagtig skildrer det franske Samfund saaledes som det for nærværende Tid virkeligt er." Han nævner saa fire navnkundige franske Digtere hvis Bøger „ikke kan tjene som almindelige Aktstykker med Hensyn til franske Sæder." „Saaledes kan man af disse Bøger hverken se, hvilket regelmæssigt Liv, der føres ude i vore Provindser, eller hvor strængt sparsommeligt vort Husvæsen er indrettet, eller hvor fast knyttede vore Familiebaand er, noget, som nødvendigt maa falde enhver Iagttager af det nuværende Frankrig i Øje." Men Landboerne er vel nok Hovedstammen af dem, der kunde afgive Æmne til et lysere Billede af Frankrig end det, mange Digtere har givet. Gjennem den franske Kritikers Ord skimter man, at der er Haab om bedre Dage for Frankrig, naar andre Folk kommer frem for Dagslyset end dem der for Tiden har draget Opmærksomheden mest hen paa sig.

Efter at have dvælet ved franske Forhold ser Schrøder sig om og siger saa: „Imidlertid kunde man vel gaa Europa rundt og opdage, at noget lignende finder Sted hos adskillige andre Folk. De Dele af dem, der er fremme i Dagens Kamp, har svigtet Forventningerne, og de der ser lidt dybere paa Forholdene, knytter sit Haab til Reserven, til *det sidste Opbud*, der findes spredt i afsides Egne uden for de store Byer." I Sammenhæng med disse Ord kommer man f. Eks. til at tænke paa Rusland. Der findes en uvidende Gejstlighed, en Embedsstand, med hvis Redelighed det nok tit staar smaat til, en Mængde egennyttige og tyraniske Godsejere og i alle Samfundets højere Kredse en Del fortvivlede Frihedsfolk, der ikke kjender noget andet Middel til en Ændring af de knugende Vilkaar, de ser sig bøjede under, end at lægge „Torpedo under Arken" og sprænge hele Kramkisten i Luften. Men desuden rummer Landet en talrig Bondestand; den slider for Føden, æder, drikker og sover — ja sover, drikker og drømmer: fantasirige Drømme og tungsindige Drømme, som tyder paa bundne Kræfter. De russiske Folkeviser, som *Thor Lange* har skjænket os en Oversættelse af, taler blandt andet for, at den slaviske Stammes Bønder har Hjærter, som ikke er udlevede og tørre, men tvertimod levedygtige og friske. Kommer den russiske Bonde en Gang med i et ædelt Menneskelivs Kampe og Arbejde, da kan Rusland blive Europas Glæde i Stedet for som nu at være dets Rædsel. — Ogsaa her vender Haabet sig til Landboerne.

Til sidst fremdrager Schrøder et Par Bemærkninger i Grundtvigs ældste Verdenshistorie (fra 1812) Historikeren med de vidtskuende Øjne var klar over, at naar de franske Omvæltningsmænd fik Bugt med det første store Forbund, der stillede sig imod dem og deres Sag, nemlig England, Holland, Prøjsen, Østerrig, Spanien, Portugal og flere italienske Riger, da har *Landfolkene i Egnene fjærnt fra Paris* Ret til det meste af Æren derfor. *„Det var det sidste Opbud, der drev Frankrigs Fjender tilbage for hundrede Aar siden.* Det var vel det samme, som Gambetta fik frem i 1870—71." I Stavnsbaandets Løsning i Danmark saa Grundtvig en Indkaldelse af „det sidste Opbud," til at være med i Dagens store Arbejde, men saa det derfor ogsaa som Begyndelsen paa et for hele Fremtiden afgjørende Tidsrum. Han udtaler, at bliver Tiden kristnet, *„da vil Bonden blive*, hvad man nu forgjæves taler om: *oplyst*; *der vil egentlig kun blive to Stænder: boglærde og Lægmænd.*

Det vil være en skinnende Tilstand, men vel ogsaa Slægtens sidste her paa Jorden; thi naar Kristendommen da igjen forsages, da er menig Mand fuldt delagtig i Vantroen og Fordærvelsen, *da er der ikke længer nogen Hytteslægt*, gjennem hvilken Kristendommen kraftig kan gjenfødes".

Af saadanne Betragtninger som dem, jeg her dels har givet Uddrag af, dels øget lidt til, kan der findes mange i „Historisk Maanedskrift." Derved anbefaler det sig selv til alvorligt tænkende Mennesker, ikke mindst til dem, til hvem det nu hedder:

„Frem, Bondemand, Frem!"

Almueskolens Ordning.

(Fortsat).

Som det tør haabes, at vort Folks Repræsentation ikke i Slutningen af Oplysningens Aarhundrede vil sætte en Skampæl i det danske Samfund ved i samme Udstrækning som i Aarhundredets Begyndelse at anvende Tvang i Oplysningens Tjeneste, saaledes maa man ogsaa nære Forvisning om, at der vil blive rettet et alvorligt Angreb, ført et Dødsstød imod den anden Pille i den gamle Skolelov: Skolevæsenet som ren Kommunalsag.

Thi ved denne Ordning tilføjes der den enkelte storlig Uret.

Det er betegnende, at medens Skoleordningen af 1814 giver *samtlige* Kommunens Børn fri Undervisning i Almueskolen, saa tilsiger Grundlovens § 85 *kun* de uformuendes Børn denne Forret. Og dette er vel sagtens af den Grund, at de 35 Aar havde gjort Uformuenhed fra Regel til Undtagelse. Naar Grundloven paabyder fri Undervisning for den fattiges Barn, ligger dèr et indirekte Bud om, at den formuende skal betale for sit Barns Skolegang.

Dermed er egentlig Loven af 1814 stemplet som ikke tidssvarende, idet Grundloven i Modsætning til den drager den *enkelte* Mand frem. Og at Retfærdigheden bedst sker fyldest efter den Maade, Grundloven har anvist, er indlysende.

Som Forholdene nu er, kommer enhver skattepligtig Mand i en Kommune til at yde Kontingent til, at ikke alene den uformuende, men ogsaa den formuende faar om ikke hel saa delvis fri Undervisning for sine Børn. Mangen formuende Mand bliver ogsaa paa den Maade i uforsvarlig Grad favoriseret.

Ordningens Uheldighed træder dog aller stærkest frem, hvor der findes Privatskole. De Beboere, der, som Tilfældet er mange Steder, have oprettet Friskoler og holde disse gaaende, ere nødsagede til at yde til Almueskolen der paa Stedet — altsaa ikke alene at betale for de uformuende, men ogsaa for de formuende, og det er en meget mislig Fordeling af Afgifterne til Skolevæsenet. Der hviler en alt for uforholdsmæssig stor Tyngde paa de Beboere, som ikke kunne tilfredsstilles ved den Undervisning, Almueskolen der paa Stedet byder. — Ja, selv naar den uformuende sender Børn til Friskolen, kommer dette ogsaa til at gaa ud over den mere formuende, der støtter denne. Og selv med den bedste Vilje kan et Sogneraad ikke raade Bod paa de paapegede Misligheder; det staar efter den nuværende Ordning fuldstændig værgeløs og tvinges til at forurette de enkelte Beboere.

Naar man betænker, at det ikke er enkelte Mænd, men det er Tusinder, den ældgamle Ordning følelig rammer, kunde det synes paa Tiden, at der blev skiftet Retfærdighed. I alt Fald naar det blev til noget med en Skolereform, at da dette vigtige Punkt ikke blev forbigaaet. — Et andet Forhold støtter denne Fordring, og det er den store Udbredelse, den frie Børneskole har vunden. Fra i Midten af Femtierne sporedes denne Bevægelses første Tegn, og siden den Tid har Friskolen udbredt sig til næsten hver Egn af Landet, trods Trykket fra den priviligerede Skole. Og vel at mærke: Det var lige saa vel den uformuende som den mere velstaaende, der følte Trang til at faa sit Barn oplyst og og oplært i den aandelige Livsretning, han har Kjærlighed til — noget, den mindre bemidlede solvfølgelig er lige saa berettiget til som den formuende. Den Udbredelse, Friskolen har vunden, er et glædeligt Tegn og bærer betydende Vidnesbyrd om den danske Almuestands aandelige Fremvækst; thi det private Skolevæsen er ene fremelsket og baaret af Bondestanden. Og at et saadan frit Skolevæsen har kunnet skyde saa kraftig frem, er i og for sig nok til at godtgjøre, at vort kommunale Skolevæsen ikke nær er svarende til Nutidens Forhold. En Skolereform, der ikke forlader det kommunale Skoleprincip, er en Marscheren paa Stedet og ufyldestgjørende, thi:

Undervisningsvæsenet bør fra kommunalt blive privat.

G. P.

Tre russiske Folkeviser.

(Oversatte og efterlignede af *Thor Lange*).

I.

Ak, Du Birketræ, hvide Birketræ!
Er det tungt at staa paa den øde Mark
Og se stedse hen til den grønne Skov,
Til den grønne Skov, Du kan aldrig naa?

Ak, Du Kjærlighed, unge Kjærlighed!
Er det tungt at bo hos din gamle Mand
Og se stedse hen til din første Ven,
Til din første Ven, Du kan aldrig faa?

II.

Ak, I Snefnug, hvide Snefnug!
Alting har I dækket til;
En Ting har I ikke dækket,
Hjærtesor en i mit Bryst.

Ak I Stjærner, klare Stjærner!
Alt paa Jorden kan I se,
I kan ikke se paa Jorden
Pigen, som jeg mest har kjær.

III.

Øde Bjærge, tørre Bjærge,
ingen Blomst paa Bjærget trives,
Trives vil kun Gyvelbusken;
Og paa Gyvelbusken sidder
Ungen Ørn med blanke Vinger.
I sin Klo en Ravn han holder,
Dog han hugger ikke Ravnen,
Men han basker den og spørger:
„Sorte Ravn, hvor har Du været?“

„Jeg har været fjærnt paa Steppen,
Fjærnt paa Steppen ved Saratow,
Om en fældet Falk jeg kredsed.
Trende Fugle sad hos Falken,
Første Fugl var Falkens Moder,
Men hans Søster var den anden,
Og hans unge Brud den tredje.
Stride randt hans Moders Taarer,
Mere stridt, end Volga ruller,
Søstren græd, som Bækken flyder,
Bruden græd, som Duggen falder;
Solen skinner over Steppen,
Snart er Duggen tørret bort!“

Meddelelser.

Ærede Abonnenter bedes at erindre at Bladet maa bestilles paa Postkontoret eller hos Landpostbudene inden den 27. Juni.

* * *

For at erfare om der er Stemning for et Møde i Kjøbenhavn af Delegerede for Ungdomsforeningerne, og om et saadant Møde kan vinde fornøden Tilslutning, anmodes de Ungdomsforeninger, der vil lade sig repræsentere ved Mødet, om at indsende Meddelelse herom til Redaktør Regnar Petersen, Næstved.

Udkommet er:
Udfrielsen af Babel og Varslerne derom.
Et Blik
paa Profetiens Ord og Kirkens Historie.
Af P. C. Trandberg.
Pris 15 Øre (45 Sider).
Faas hos Boghandler Schønberg,
Kronprindsensgade, Kjøbenhavn.

2 af de Piger, som er hos os for at uddanne sig som Lærerinder, søger Plads som saadan til 1. Novbr. ved en Friskole eller i et Hjem.
Sørup Friskole ved Svendborg.
Gundesen.

Nær ved Udstillingen.

For Besøgende i Udstillingstiden ere flere møblerede Værelser billig tilleje, med eller uden Kost, og for kortere eller længere Tid hos Anna Poulsen, Viktoriagade 6, 3. Sal t. v., Kjøbenhavn.

Bandagist Th. Bjerring,

Sygeplejeartikler & Forbindstoffer,
1, Frederiksberggade 1,
„Røde Kors“ ved Siden af Apotheket.

Undertegnede anbefaler sit velassorterede Lager af reelle Vine, Rom, Cognac, Puncheessentser & Likører.
Særlig anbefales en mild og styrkende
hvid Oportovin
som fortrinlig for saadanne Syge, hvem Lægerne tilraader at drikke Vin.
Pris pr. 1/1 Btl. 2 Kroner.
Peter Buch,
Halmtorvet 8, København V.

Elegante Rejsehaandkufferter,
særdeles rummelige og solide, anbefales enhver à 5 Kr. pr. Stk., har før kostet 12 Kr. pr. Stk. Forsendes fra J. Knudsen, Bajlum pr. Roslev St.

Silkeborg Seminarium

forbereder baade til første og sidste Del af Skolelærereksamen. Det vil ved Foredrag og Vejledning i Fagene saa vel som i praktisk Skolegjerning blive tilstræbt at give en fyldig Læreruddannelse. Øvelse i praktisk Skolearbejde kan faas udenfor Realskolens egentlige Undervisningstid i de yngre Klasser. Realskolens omfattende Samlinger benyttes. Undervisningen i Seminariet og Realskolen bliver ellers helt adskilt. I 1887 indstilledes herfra til sidste Del 7 Elever, der alle heldigt bestod Eksamen. 1 Aar indstilles 12 Elever. Undervisningen ledes af Undertegnede i Forbindelse med Skolebestyrer **Andersen,** Skoleinspektør **Bjerrum,** Organist **Ipsen,** Cand. theol. **Rosenstand** samt Lærerne **Stensballe, P. J. M. Winther, A. Kirkeskov** og **M. Mortensen** (Drejø). De Elever, der ønske det, kunne faa Undervisning i Sløjd og svensk Gymnastik. Sidste Aar fik 12 Elever herfra Understøttelse af Staten. Betalingen er 10—12 Kr. maanedlig; fattige Elever kunne faa Moderation, og Lærersønner ville altid, hvis de have Anlæg for Lærergjerningen, kunne faa mindst halv Friplads. Nærmere Oplysninger gives af Undertegnede.
Kr. Johansen.

Udstillingsgjæster

og andre Tilrejsende kan fra 1ste Maj for rimelig Pris faa Værelse og Kost for enkelte Dage eller for længere Tid paa **Københavns Højskole,** Chr. Winthersvej 25, Kjøbenhavn V. Hvem der ønsker at sikre sig Plads, maa helst i Forvejen skrive til mig derom. **F. Falkenstjerne.**

Elevmødet

paa Mellerup Højskole holdes d. 23., 24. og 25. Juni d. A. Der vil være Vogne ved Banegaarden i Randers den 23. ved Eftermiddagstogenes Ankomst. Tæpper maa medbringes. Betaling 75 Øre daglig. Indmeldelse sendes til Undertegnede inden d. 18. ds. (Dette Møde er kun for Elever.)
Jens Beck.

I Hovedkommission hos Undertegnede har „*Udvalget for Folkeoplysningens Fremme*“ i Anledning af *Hundredaarsfesten for Stavnsbaandets Løsning* udgivet:

Den danske Bonde og Friheden.

Otte Foredrag over Bondestandens Fortid af
Johannes C. H. R. Steenstrup.
Andet Oplag. Pris: 1 Kr. 25 Øre.

Endvidere er udkommet:
Et Afsnit af den danske Bondestands Krønike. Af *C. E. F. Reinhardt.* 4de Oplag. Med Portræt af Kronprins Frederik, C. D. Reventlow, Chr. Colbjørnsen og Afbildning af Friheds-støtten. Pris 90 Øre.
Høstgildet. Et Syngespil af *Th. Thaarup* samt Digterens Levnedsløb og et Udvalg af hans Digte ved *F. Nygaard.* Pris 66 Øre.

G. E. C. Gad,
Kjøbenhavn, K. — Vimmelskaftet 32.

Ansvarhavende Redaktør: **Henning Jensen.** — Rasmussen & Olsen. Kjøbenhavn.